

อวัจนสาร ส่งผ่านขุนช้าง เพื่อสร้างเสริมความตระหนักรู้ทางสังคม

Non-verbal Messaging Through Khun Chang to Build Social Awareness

สุชาวดี เกษมณี

Suchawadee Kesmanee

ภาควิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกลวิธีที่กวีใช้อวัจนสาร ได้แก่ วัตถุภาษา อากักรภาษา ปริภาษา กาลภาษา และเทศภาษา เพื่อแสดงให้เห็นว่าขุนช้างใช้ความร่ำรวยสร้างปมเด่นเพื่อลดปมด้อยที่หัวล้านมาตั้งแต่กำเนิด นอกจากนี้ก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่าขุนช้างมีอาการไม่มั่นคง ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ทั้งการทบทวนอารมณ์ การยับยั้งอารมณ์ การควบคุมความก้าวร้าว ตลอดจนการควบคุมอารมณ์ให้สมเหตุสมผล ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลต่อการตระหนักรู้ทางสังคม อันได้แก่ ความรู้สึกไวต่อสังคม ความเข้าใจสังคม การสื่อสารทางสังคม และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม ขุนช้างจึงเป็นตัวอย่างที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลขาดการควบคุมอารมณ์อันเป็นสภาวะทางจิตใจที่มีพลัง มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ อีกทั้งนำมาซึ่งความขัดแย้งและนำมาซึ่งความสูญเสียอันหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคม

คำสำคัญ: อวัจนสาร ขุนช้าง ความตระหนักรู้ทางสังคม

Abstract

This article aims to highlight the poet's usage of artifacts, kinesic, haptics, paralanguage, chronemics, physical appearance and proxemics as non-verbal messages to show that Khun Chang used his wealth to combat an inferiority complex rooted in his life-long struggle with baldness. Additionally, the poet also demonstrates that Khun Chang struggles with emotional control, rumination, emotional inhibition, aggression, and benign control. Collectively, this behavior hinders different kinds of social awareness including social sensitivity, social comprehension, social communication, and social problem-solving. Therefore, Khun Chang story is an example for learners to study about how someone's lack of emotional control – which is a powerful mental state that plays an important role

on human life – can bring conflict and various kind of struggle in society.

Keywords: Non-verbal Messaging, Khun Chang, Social Awareness

ความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564 กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศให้มุ่งเน้น “คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” เพื่อยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย และเติบโตอย่างมีคุณภาพ (Office of the National Economic and Social Development Board (2016: 4) นอกจากนี้แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ยังระบุไว้ในเรื่องการพัฒนาและกระบวนการเรียนรู้ (2016: 42-43) ว่า เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาครอบคลุมใน 4 ด้าน คือ Head Heart Hand Health มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย สามารถแสวงหาคำความรู้ได้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน มีความรู้ ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ไทย มีค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตลอดจนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ใช้หลักเหตุและผลในการตัดสินใจกระทรวงศึกษาธิการจึงดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายหลักในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย ซึ่งสอดคล้องคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ที่มีอยู่ในหลักสูตร ตลอดจนสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 วรรค 4 ว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ได้อย่าง สอดคล้องกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (Ministry of Education, 2003: 9) ทั้งนี้สื่อนวัตกรรมที่สำคัญสำหรับครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึก ปลูกฝังค่านิยมให้ผู้เรียนเข้าใจในบริบทของความเป็นไทยอย่างแท้จริง และ

รักษาหรืออนุรักษ์ไว้ได้อย่างยั่งยืนก็คือวรรณคดีไทย ซึ่งสอดคล้องกับที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2008: 37-38) กล่าวว่า ผู้เรียนควรเรียนรู้วรรณคดีไทยอันเป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติว่า “เพราะวรรณคดีเป็น ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง และภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน” เยาวชนไทยจึงจำเป็นต้องศึกษาวรรณคดีไทย เพราะวรรณคดีเป็นผลงานศิลปะที่กวีแสดงออกด้วยภาษาที่ กลั่นกรอง และตกแต่งอย่างประณีต สละสลวย เพื่อใช้สื่อ ความหมาย และสร้างจินตนาการให้ผู้อ่านรับสารได้ ตรงตามที่กวีต้องการ อีกทั้งเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของ บรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ

การที่ผู้เรียนจะเกิดความซาบซึ้งภูมิใจ ตลอดจน เห็นคุณค่าของวรรณคดีไทยได้นั้น ผู้เรียนจะต้องเข้าใจ ความหมายของภาษาที่กวีใช้เป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะภาษา เป็นเครื่องมือที่สังคมที่ใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร ระหว่างกัน ซึ่งวิธีการแสดงออกทางภาษาของมนุษย์มี 2 ประเภท คือ วจนสาร ได้แก่ วิธีการสื่อสารด้วยภาษาพูด หรือภาษาเขียน และอวจนสาร ได้แก่ วิธีการสื่อสารที่ไม่ใช่ ภาษาพูดหรือภาษาเขียน โดยปกติแล้วการสื่อสารทั่วไปนั้น จะใช้ทั้งวจนสารและอวจนสารควบคู่กันไป โดยจะใช้อวจน สารมากถึงร้อยละ 90 ของการสื่อสาร (Garry Kranz, 2009: 3-3)

การแสดงออกทางอวจนสารอาจสร้างความเป็น มิตร เช่น การยิ้มแย้ม สัมผัสที่อ่อนโยน หรือเป็นตัวทำลาย มิตรภาพ สร้างความเป็นศัตรู หรือ เช่น ท่าทางดูถูกเหยียด หยาม การมองด้วยสายตาเย็นชา (Ambady and Skowronski, 2008: 58) ทั้งนี้ Knapp (1976: 23) ได้ แบ่งอวจนสารเป็น 7 ประเภทดังนี้

1. เทศภาษา (Proxemics or Space) เป็นการสื่อสารในเรื่องระยะทางหรือเนื้อที่ที่สังคมกำหนดไว้อัน เกี่ยวข้องกับระยะทางของบุคคล (Personal Space) การใช้อาณาเขต (Territoriality) ของบุคคล โดยมี เพศ (Gender) เชื้อชาติ (Race) สถานภาพ (Status) รวมถึง บุคลิกภาพ (Personality) เป็นตัวกำหนด

2. กาลภาษา (Time or Chronemics) เป็นการสื่อความหมายที่เกี่ยวข้องกับเวลาตามลักษณะของ วัฒนธรรม หรือระบบวัฒนธรรม (Culture Time System) ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3. อาการภาษา (Kinesic) เป็นการสื่อสารจาก ภาษากายที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล ที่ผู้อื่นสังเกตเห็นได้ ด้วยท่าทาง (Posture) กิริยาอาการ (Gestures) การแสดงออกทางสีหน้า (Facial Expressions) การแสดงออกทางนัยน์ตา (Eye behavior)

4. กายภาพภาษา (Physical Appearance) เป็นการสื่อความหมายจากสิ่งที่ปรากฏทางกายภาพ อันได้แก่ ความสดชื่น (Cheerful) ความเป็นคนมีลักษณะ โต้แย้ง (Argumentative) การเป็นคนอารมณ์ร้อน (Hot-Tempered) ความเป็นคนเชื่อมั่นในตนเอง (Confidence Optimistic)

5. สัมผัสภาษา (Haptics) เป็นการสื่อความหมาย โดยวิธีการสัมผัสในลักษณะที่ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม สถานที่ ลักษณะการสัมผัส และตำแหน่งหรือส่วนของร่างกายที่ สัมผัส รวมทั้งบุคคลที่ไปสัมผัส

6. ปริภาษา (Paralanguage) เป็นการสื่อสารที่ เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับวจนภาษา อันได้แก่ ระดับน้ำเสียง หรือ โทนของเสียง คุณภาพเสียง ความดังค่อยของเสียง จังหวะ ในการพูด ลักษณะของตัวอักษรที่เขียน ขนาดของตัวอักษร ช่องไฟ เครื่องหมายต่าง ๆ รวมทั้งน้ำหนักหนักหนการใช้เส้น

7. วัตถุภาษา (Artifacts) เป็นการสื่อความหมาย จากวัตถุหรือสิ่งของ มีอยู่ในขณะนั้น อาจเป็นเสื้อผ้าของใช้ เครื่องประดับเครื่องสำอาง ยานพาหนะ ธง รูปภาพ

มนุษย์ใช้อวจนสารเพื่อสื่อความรู้สึกของตนทั้งใน ลักษณะที่ยอมรับและไม่ยอมรับ อวจนสารจึงมีความสำคัญ ยิ่ง เพราะทำให้เข้าใจความคิดหรือความรู้สึกระหว่างบุคคล ได้ดียิ่งขึ้น นับเป็นส่วนสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างมีความสุข สงบ (Reiman, 2007: 34)

การจะเข้าใจผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกันได้ใน สังคมอย่างปกติสุขนั้น บุคคลต้องมีความตระหนักรู้ทาง สังคม (Social Awareness) อันหมายถึงการใช้ กระบวนการทางความคิดของบุคคลในการเข้าใจผู้อื่น บุคคลที่มีความตระหนักรู้ทางสังคมสูง จะมีกระบวนการคิด แบบเป็นเหตุเป็นผล มียุทธวิธีในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ (Bickford and Reynold, 2002: 232) ความตระหนักรู้ทางสังคมจึงเป็นคุณลักษณะที่ สำคัญที่ควรเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในบุคคล Greenspan and Driscoll, 1997: 134) แบ่งความตระหนักรู้ทางสังคม ออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

1. ความรู้สึกไวต่อสังคม (Social Sensitivity) เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้มุมมอง ความรู้สึก

ของผู้อื่น และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยไม่ยึดความเห็นของตนเองเป็นหลัก

2. ความเข้าใจสังคม (Social Comprehension) เป็นความสามารถของบุคคลในการทำความเข้าใจผู้อื่น และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมโดยการคิดวิเคราะห์ ประเมิน และตัดสินใจอย่างรอบคอบ

3. การสื่อสารทางสังคม (Social Communication) เป็นความสามารถของบุคคลในการติดต่อสื่อสารที่เหมาะสมกับบุคคลในสังคมและในสถานการณ์ต่าง ๆ

4. การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม (Social Problem Solving Involvement) เป็นความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อสังคม ความสนใจ และเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม

ความตระหนักรู้ทางสังคมมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการควบคุมอารมณ์ (Emotional Inhibition) (Butler, Eglloff, Wilhelm, Smith, Erikson, & Gross, 2003: 59) อันเป็นความสามารถของบุคคลในการจัดการกับความรู้สึก ความคิด ที่ถูกสิ่งเร้ามากระตุ้น และสามารถแสดงออกเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่ปรากฏได้อย่างเหมาะสม (Thompson, 1994: 30) การควบคุมอารมณ์จึงเป็นสภาวะทางจิตใจที่มีพลัง และมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตประจำวัน (Gross & Levenson, 1993: 983) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ยังแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และตามพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยด้วย (Joormann, 2010: 166) ซึ่งพฤติกรรมการควบคุมอารมณ์จะมีองค์ประกอบของพฤติกรรมที่ยับยั้งการแสดงออกในการตอบสนองของอารมณ์ คือ

1. การทบทวนอารมณ์ (Emotional Rumination) เป็นการที่บุคคลสามารถไตร่ตรองถึงพฤติกรรม การกระทำที่แสดงออกจากสถานการณ์ในอดีตที่ส่งผลกระทบต่ออารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง และบุคคลอื่นอย่างไรมาน้อยเพียงใด

2. การยับยั้งอารมณ์ (Emotional Inhibition) เป็นความสามารถของบุคคลที่จะระงับการแสดงความรู้สึกด้านลบ ควบคุมความก้าวร้าว รู้เท่าทันและจัดการกับอารมณ์หุนหันพลันแล่นได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

3. การควบคุมอารมณ์ให้สมเหตุสมผล (Benign Control) เป็นความสามารถของบุคคลที่จัดการกับสภาวะอารมณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

โดยเหตุที่วรรณคดีสามารถสะท้อนประสบการณ์ ความรู้และกระบวนทัศน์ อันสืบเนื่องมาจากมุมมองเห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคม ดังที่ Wellek & Warren (1970: 94-109) เสนอว่าแนวทางหนึ่งของการศึกษาวรรณคดีก็คือ ศึกษาในฐานะที่เป็นหลักฐานทางสังคม เพราะกวีเป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม สิ่งที่กวีแสดงออกในงานประพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์หรือแนวคิดโดยอ้อมมีความสัมพันธ์กับสถาบันทางสังคม

ในการศึกษาวรรณคดีก็เช่นเดียวกัน เมื่อกวีใช้วิจารณ์เพื่อบรรยาย พรรณนา รวมถึงบทสนทนาของตัวละคร ก็จะต้องมีวิจารณ์สารซึ่งเป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายบางอย่างที่มีความหมายแฝงอยู่ในวิจารณ์สารนั้นด้วย วิจารณ์สาร ดังกล่าว ได้แก่ อากัปกริยา พฤติกรรม สีหน้า แววตา น้ำเสียง การแต่งกายของตัวละคร ระยะห่าง และเวลา เป็นต้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพทางสังคม บทบาท บุคลิกภาพ (Kranz, 2009: 3-3) ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องใช้ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ประสบการณ์ รวมถึงบริบททางวัฒนธรรม ประเพณี สภาพสังคม ตลอดจนจินตนาการอันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในความหมายตามที่กวีต้องการสื่อได้อย่างกระจ่างชัดเจน และเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้อรรถวิจารณ์ในชีวิตประจำวัน ในการสร้างมิตรภาพได้ดียิ่งขึ้น

เสภาเรื่อง “ขุนช้างขุนแผน” ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2457) ว่าเป็นยอดแห่งกลอนเสภา เนื่องจากด้วยความงดงามในการใช้ถ้อยคำของกวีเอกประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้นำเอาบางตอนของเสภาขุนช้างขุนแผนมาบรรจุไว้ในแบบเรียนภาษาไทย

“ขุนช้าง” ตัวละครเอกตัวหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทคู่ขนานไปกับ “ขุนแผน” ตัวพระเอกนั้น นอกจากกวีจะมีกลวิธีในการใช้ภาษาที่ทำให้เนื้อเรื่องเข้มข้น ชวนติดตามแล้ว กวียังใช้อรรถวิจารณ์ผ่านขุนช้าง เพื่อสื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงพื้นฐานการควบคุมอารมณ์ของขุนช้างที่ส่งผลถึงความตระหนักรู้ทางสังคมอีกด้วย

ตัวอย่างอวัจนสารที่กวีใช้เพื่อสร้างความตระหนักรู้ทางสังคมผ่านตัวละครขุนช้างวรรณคดี

(เสภาขุนช้างขุนแผน เล่ม 1-3)

ในฝันนั้นว่านางเรียกนก
นางคว่าได้ตัวเจ้าหัวกล้อน
ครั้นตื่นพื้นตัวปลุกผัวปล้น
ให้ همینช่าง همینนึกตอกใจ

.....
ลูกของเราจะเป็นชายทำนายไว้
จะบริบูรณ์พูนสวัสดิ์แล้วเจ้าที่
หัวล้านแต่กำเนิดเกิดมา
ฝ่ายนางเทพทองไม่รับพร
โคตรแม่มีงช่างมาให้อาเจียน

ขุนศรีวิชัยทำนายความฝันของนางเทพทองที่ฝัน
แปลกประหลาดว่าเป็นนิมิตบอกให้รู้ว่านางกำลังจะ
ตั้งครรภ์ บุตรที่จะเกิดนั้นเป็นชาย แต่มีลักษณะที่น่าอัปยศ

จะกล่าวถึงนางเทพทอง
ลูกนั่งอืดอืดถัดไปมา
น้ำลายไหลรีดงฝึกระสือ
เหมือนหนึ่งตาหลวงเข้าประจำตัว
ปลาไหลไวกบทั้งเต่าผ่า
หียบคำโตโตไม้เข้าไป

นอกจากนั้นกวียังใช้วัตถุภาษาสื่อว่าในช่วงที่นาง
เทพทองแพ้ท้องนั้นนางอยากกินของที่โดยปกติผู้คนจะ
ไม่กินกัน โดยเฉพาะผู้หญิง คือเหล่า เนื้อปลา ปลาไหล ไก่
กบ เต่า แยะ บั้ง และอึ่ง ซึ่งสิ่งนี้นางเทพทองอยากกินนั้นสื่อ
ให้ทราบว่าคุณที่จะเกิดมามีแนวโน้มว่าจะมีลักษณะไม่ดี
ตามคติของคนโบราณตามที่ปรากฏในคัมภีร์พรหมจินดาที่

นางเทพทองเหลียวหน้าคว่าลูกชาย
ทุตลูกบดสีเหมือนผีปั้น
เสียแรงอุ้มท้องประคองมา
เลี้ยงมันไว้โยอายุเพื่อนเรือน
ค่าแล้วจึงเข้าไปนอนไฟ

.....
เพอญูให้แม่เคียดเกลียดชัง
นางเทพทองร้องคำอ้ายยาก
ยัดไว้ไม่นั่งตลกลิงทโมน
ไม่มีใจที่จะใคร่เข้าอุ้มชู
ทำตาบ้องแหวแหวกินปลา

เชิญเจ้าชิวหัวกลมมานีก่อน
กอดนกกับข้างนอนสบายใจ
เหียนรากตัวสั้นไม่กลั่นได้
โกลโกลอ้อพ้อข้าไหวช่วยทุบคอ

.....
เหมือนนกกตะกรุมตัวใหญ่คาบข้างมา
แต่ลูกของเรานี้จะขายหน้า
จะมั่งมีเงินตรากว่าห้าเกวียน
กุมท้องขย่อนไม่หายเหียน
อ้ายหัวเลี่ยนลั่นเกลี้ยงจะเลี้ยงโย

คือ หัวล้านตั้งแต่กำเนิด และกวีใช้อาการภาษาคือ “ไม่รับ
พร” สื่อให้เห็นว่านางเทพทองไม่พอใจ

ท้องนั้นโตใหญ่ขึ้นค้ำหน้า
ให้อายากเหล่าเนื้อปลาตัวสั้นรัว
ร้องไห้อื้ออ้อนนอนผัว
ยิ่งกินตลดย้วยยิ่งเป็นไป
แยบย้งอึ่งน่าไม่พอใส่
ประเดี้ยวเหล่าสิ้นไฟไม่ซื้อทัน

กล่าวถึงอาการแพ้ท้องว่า “ถ้ามารดาอยากกินมัจฉมังซา
เนื้อ ปลา และสิ่งของสดคาว ท่านว่าสัตว์นรกมาปฏิสนธิ...”
(Satiekosos, 2008:15) จากความฝัน อาการแพ้ท้อง
จนกระทั่งคลอดขุนช้างออกมา ยิ่งสื่อให้เห็นว่านางไม่พอใจ
ที่จะให้ลูกคนนี้ได้เกิดมา ดังข้อความ

พลิกคว่ำพลิกหงายอยู่ตัวสั้น
หัวล้านในครรภ์ตั้งวงเดือน
ชกโคตรแม่อ้ายหมาขี้เรื้อนเปื้อน
หัวเหมือนโคตรช่างไหนให้เกิดมา
แม่มนฆ่าไฟให้รักษา

.....
.....
ช่างเดินหยกหยกเหมือนตลกโขน
อ้ายผีโลนที่ไหนปั้นใส่มา
เหมือนค่างครอกหลอกกูดูขายหน้า
อ้ายตายทำตาแข่งไม่เว้นวัน

บทประพันธ์นี้ กวีใช้ทั้งกายภาพภาษาคือ “เคียดเกลียดขี้” อากาภาษาคือ “ทุต” และสัมผัสภาษาคือ “เสียแรงอุ้มท้องประคองมา” “ช่างเดินหยกหยกเหมือนตลกโขนยัดไว้ไม่นั่งตละลิงทโมนอายผีโลนที่โหนบันไสม่า ไม่มีใจที่จะใคร่เข้าอุ้มชูเหมือนค่างครอกหลอกกูชยหน้า” กับ “เลี้ยงมันไว้โยอายุเพื่อน” สื่อให้เห็นว่า นางเทพทองเกลียดขี้และไม่ต้องการเลี้ยงดูขุนช้าง ลักษณะดังกล่าวมีส่วนทำให้ขุนช้างเติบโตขึ้นมาจะเป็นผู้ที่มีความคับข้องใจก้าวร้าว ต้องการพึ่งพาผู้อื่น ขาดความกล้าที่จะตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังที่ Phra Prom Khunaporn (2013: 14-26) กล่าวว่าพ่อแม่ต้องเป็นพรหมของลูก ให้ความรักความอบอุ่น ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของลูกอย่างสม่ำเสมอ สร้างปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ต่อลูก เช่น ยิ้ม โอบกอด ให้การเสริมแรงทางบวก จะทำให้ลูกมีเจตคติที่ดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก และพัฒนาการไปสู่ความเชื่อมั่น และภูมิใจในตนเอง พ่อแม่ต้องเลี้ยงทั้งคน ทั้งรักษารธรรม แล้วลูกจะนำชีวิตของเขาไปได้

อย่างดี จะเติบโตเป็นคนที่มีสมบูรณ์ นำโลกขึ้นสู่วิถีแห่งความดีงามที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Erikson (1975: 256-259) อธิบายพัฒนาการของชีวิตว่า วัยแรกของชีวิตเป็นวัยที่เป็นรากฐานเบื้องต้น หากในวัยทารกเด็กได้รับการดูแลอย่างดีและอบอุ่นจากบิดามารดา และบุคคลแวดล้อม ก็จะช่วยให้เด็กมีความเชื่อถือ ไว้วางใจผู้อื่นที่อยู่รอบข้าง เด็กจะพยายามช่วยเหลือตนเอง ตั้งใจที่จะทำอะไรเอง เมื่อเติบโตขึ้น ก็จะเป็นผู้ที่รู้สึกว่าคุณภาพตนเองมีสมรรถภาพที่จะทำสิ่งดี ๆ ได้ มีความเชื่อสัตย์อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยสนิทใจ ไม่มีอิจฉาริษยาว่าเพื่อนจะดีกว่าตน มีความเอื้อเฟื้อเสียสละ ช่วยเหลือดูแลผู้ที่อ่อนเยาว์กว่า และมีความสุขในวัยชรา เพราะได้ทำประโยชน์และหน้าที่มาอย่างเต็มที่แล้ว อิริคสันมองว่าช่วงชีวิตในแต่ละวัยจะประสบปัญหา บางคนก็สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง แต่บางคนก็แก้ปัญหาเองไม่ได้ แต่ทุกคนย่อมมีโอกาสที่จะแก้ไขบุคลิกภาพของตนได้ หากผู้ใหญ่ที่อยู่แวดล้อมคอยประคับประคอง ส่งเสริมหรือแก้ไขบุคลิกภาพ บุคคลผู้นั้นก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสุข

เมื่อเติบโตขึ้น สังคมแวดล้อมยังส่งเสริมให้ขุนช้างยังขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ดังคำประพันธ์

พอขุนช้างสามขวบไปเที่ยวเล่น
โน่นนมแม่เอื่อยอะไรนั้น
ชาวบ้านร้านตลาดพอดูเห็น
เด็กอะไรหัวร้อนกล้อนสุดใจ
จะว่าค่างหรือลิงวิ่งมาเกิด
ชายหญิงวิ่งหัวร่ออยู่งัน
พวกขุนนางต่างคนทีคอยเฝ้า
ขุนช้างน้อยพลอยประหม่าละล้าละลึ่ง

เด็กเห็นก็กลัวจนตัวสั่น
มันอ้าปากยิงฟันข้าพรั้นใจ
ร้องว่าเป็นเวหนานาหมันไส้
แลไปเหมือนหนึ่งหลอกบอกเพื่อนกัน
อ้ายผีนอกละเมียดที่โหนบัน
ดูจนพอลูกนั้นเข้าในวัง
พอเห็นเข้าก็หัวร่อราวจะคลั่ง
เข้าหมอบขิดติดหลังบังบิดา

ขุนศรีวิชัยพาขุนช้างเข้าเฝ้าสมเด็จพระพันวษาเพื่อถวายตัวเป็นมหาดเล็ก ระหว่างทางจากบ้านจนถึงวัง ต้องผ่านย่านชุมชน แม้กระทั่งขุนนางที่คอยเฝ้าอยู่ในวัง ต่างขบขันที่เห็นขุนช้างหัวล้านตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็ก อากาภาษา “เด็กเห็นก็กลัวจนตัวสั่น” และ กายภาพภาษา “ข้าพรั้นใจ” แสดงให้เห็นถึงลักษณะอุปนิสัยของขุนช้างที่ทำให้ผู้อื่นไม่กล้าเข้าใกล้ รวมทั้งเทศาษา “เข้าหมอบขิดติด

หลัง” โดยเฉพาะกวีใช้คำว่า “หัวร่อราวจะคลั่ง” อันแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ขบขันในสิ่งแปลกประหลาด ขอบกพร่อง หรือผู้ที่มีปมด้อย ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสังคมแวดล้อมมีส่วนผลักดันให้ขุนช้างประหม่า อับอาย และขาดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และแอบอยู่หลังขุนศรีวิชัย และกลายเป็นปมด้อยที่สำคัญต่อชีวิตของขุนช้างตลอดมา

เมื่อขุนช้างคิดว่าตนเองมีปมด้อยที่สังคมรังเกียจ จึงพยายามใช้ฐานะ ความมั่งคั่ง ให้เป็นปมเด่นเพื่อลบปมด้อยของตนดังตัวอย่าง

ครั้งนี้แต่งไปให้ยิ่งยวด
นิ้วก้อยใส่รังแตนแหวนงู
นิ้วนางแหวนประดับทับทิม
แหวนเครื่องของบิดายอดห้าเม็ด
เดินย่องไปส่องกระจกใหญ่
ถึงหัวขัวแต่ตัวเป็นผู้ดี

จะไปอวดนางพิมให้อุ้มอยู่
นิ้วชี้เข็ดชุนั้นแหวนเพชร
เอ๊ะที่นี้นางพิมป้อมสำเร็จ
ชาวสุพรรณมันเข็ดว่ามั่งมี
ทุตหัวจิ้งไรเหมือนล่องคี่
.....

เป็นตอนที่ขุนช้างและนางพิมรับเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์ในงานเทศน์มหาชาติที่วัดป่าเลไลยก์ เป็นธรรมดาที่เจ้าภาพมักแต่งกายให้งดงาม และเหมาะสมกับฐานะของตนเอง แต่จากคำประพันธ์แสดงให้เห็นว่ากวีใช้วิตุภาษา

ครานั้นขุนช้างฟังแม่ถาม

**กลุ่มกัณฑ์อันให้ตั้งใจ
มือเข้หน้าตาแล้วว่าพลาง**

.....
นางเป็นลูกยายศรีประจัน
รบให้ไปขอเป็นหอห้อง
เร่งเร้าเข้าคำลูกรำคาญ

.....
ครานั้นเทพทองผู้มารดา

.....
นางพิมพริ้มเพราดั่งจันทร์
อยากได้ดวงจันทร์สวรรค์ไกล

.....
แล้วก็ไปเพื่อนเล่นเห็นกันมา
คารมข่มขู่รำคาญ

.....
**ยกตีนของแม่ขึ้นทูนหัว
มือชกหัวล้านชมชานไป**

“กลุ่มกัณฑ์อันให้ตั้งใจ ร้องให้สะอึกสะอื้นโฮ มือเข้หน้าตา” เป็นกายภาพภาษาแสดงถึงสาเหตุที่ขุนช้างไปรบเร้าให้นางเทพทองไปสู่นางวันทอง แต่นางเทพทองไม่เชื่อคำพูดของขุนช้าง อีกทั้งเห็นว่าช่างไม่คู่ควรกับนางพิม อารมณ์ภาษาที่ขุนช้างใช้มือเข้หน้าตา การยกตีนนางเทพทองขึ้นทูนหัว การกลิ้งเกลือกเลือกตัว การเอามือชกหัว ซึ่งเป็นการทำร้ายตนเองก็เพื่อให้นางเทพทองเห็นใจขุนช้างที่มี

ถ้าท่านยอมให้ป็นจงสัญญา

ถ้าเขามาเกาะเอาตัวไป
ผันแปรแก่กันให้ทันที
ยายศรีประจันก็รับคำ
จงรีบเร่งมาอย่าช้านาน

“แรมปลายเดือนนี้จะทำการ” และ “แรมสามค่ำให้ถึงบ้าน” เป็นกาลภาษาที่กำหนดวันแต่งงานระหว่างขุนช้างกับนางวันทอง สื่อให้ทราบว่าเป็นการกำหนดงานกันอย่างระชั้นชัด เร่งด่วน ไม่มีการหาฤกษ์ยามล่วงหน้าตามประเพณีไทยโบราณ โดยเฉพาะการกำหนดแต่งงานในวันข้างแรมนั้น Satienkoses (2008: 411) เสนอความคิดเห็นว่า “...คนสมัยก่อนไม่มีนิยามแต่งงานเดือนข้างแรม เพราะ

เพื่อแสดงว่าขุนช้างตกแต่งอย่างเต็มที่เพื่อโอ้อวดความมั่งมี กลบเกลื่อนปมด้อยที่รูปร่างอัปลักษณ์แล้วขุนช้างยังมีวิตุประสงค์เคลือบแฝงคือ ต้องการเรียกร้องความสนใจจากนางพิม เพราะขุนช้างกำลังหลงรักนางพิมอยู่

จะบอกความมิใคร่จะบอกได้

**ร้องให้สะอึกสะอื้นโฮ
ทุกข์ของช่างนี้อีกโ**

.....
รักกันกับขำมาช้านาน
ครั้นมีท้องก็อายแก่เพื่อนบ้าน
แสนสงสารสุดที่จะทำวน

.....
ฟังขุนช้างว่าหาเชื่อไม่

.....
เอ็งเหมือนเต่านาอยู่ต่ำใต้
เห็นจะได้แล้วฤนะลูกอา

.....
เมื่อยังเด็กมันค่าเอ็งฉลาด
ผิดขึ้นก็หัวล้านทุกคราวคำ

.....
**กลิ้งเกลือกเลือกตัวแล้วร้องให้
น้ำตาหลังไหลออกนองตา**

ความรัก ความหลงอย่างมากต่อนางพิม อารมณ์ภาษาดังกล่าวยังแสดงออกให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ขาดวุฒิภาวะ เป็นพฤติกรรมอย่างเด็ก เอาแต่ใจตนเอง และขาดความยังคิด ต้องการสิ่งใดแล้วก็พยายามหาหนทางให้สิ่งนั้นมาเป็นเรื่องของตน โดยไม่สนใจว่าจะก่อความเสียหายต่อผู้อื่นหรือไม่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขุนช้างขาดความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่มาตั้งแต่เด็ก ตามทฤษฎีพัฒนาการของอีริคสัน

ข้าอยู่ไม่ได้ภัยจะมี

ถ้อยความข้างในจะอึ้งมี
**แรมปลายเดือนนี้จะทำการ
ว่าแรมสามค่ำให้ถึงบ้าน
ว่าชานแน่นนอนไม่ผ่อนไป**

เดือนข้างแรมมีแต่แห่ง ไม่เป็นมงคล ผู้ข้างขึ้นไม่ได้ เพราะมีแต่ทวีขึ้น เป็นความเจริญ...วันดับคือวันสิ้นเดือน ก็ห้ามว่าเป็นวันยมขันธ์” กาลภาษาจึงสื่อให้ทราบว่าการแต่งงานและนางศรีประจันต่างก็ได้รับประโยชน์ คือ ขุนช้างได้แต่งงานโดยเร็ว ส่วนนางศรีประจันก็จะไม่ถูกริบราชบาตร ทั้งนี้บุคคลทั้งสองไม่ได้สนใจความรู้สึกของนางวันทองแม่แต่อย่าง

เจ้าพलयงามถามพ่อพูดจ้อมา
เห็นลัทธิที่สังคตขัดเขมร
ปะเตะซำตำผางเข้ากลางพุง
พलयงามร้องสองมือมันอุดปาก

.....
จนเหือดกระปรกกระปรอมขึ้นคร่อมไว้
พलयงามเดินลั่นเสียงสำเนียงร้อง

ขุนช้างออกอุบายลวงพलयงามไปฆ่าในป่าเมื่อขุนช้างมั่นใจว่าพलयงามไม่ใช่บุตรของตน กวีใช้อารมณ์ภาษาเพื่อสื่อให้เห็นถึงอารมณ์โกรธแค้นจนขาดสติ ขาดความยับยั้งชั่งใจ มีกิริยาอาการเหมือนคนบ้าคลั่ง ตั้งแต่ “ขัดเขมร” เพื่อความพร้อมและความทะมัดทะแมงที่จะได้ลงมืออย่างเต็มที่ที่จะขจัดเสี้ยนหนามของตนเอง โดยไม่สนใจว่าพलयงามเป็นลูกของนางวันทองผู้หญิงที่ตนรัก อารมณ์ภาษาที่สื่อถึงความทารุณโหดร้ายของขุนช้างที่คิดจะฆ่าพलयงาม คือ สะบัดเบนเบือนเหวียงลง ปะเตะซำ... เข้ากลางพุง ถีบกระทุ้งถองทุบ สองมืออุดปาก หอบหายใจ...เข้าหักคอ นอกจากนี้ การกระทำของขุนช้างยังตรงกับที่

พระองค์ทรงฟังขุนช้างว่า

แพ้เขาฝ่าไว้ไว้ไว้ไป
ด้วยลั่นคิดมันก็บิดเอาซึ่งหน้า
อ้ายโกหกแผ่นลั่นกะลวาน
แต่ซึ่งว่าให้จำเลยขึ้นเหนือน้ำ
จะตัดลั่นก็ไม่ลั่นซึ่งราศี
ให้มันขึ้นเหนือน้ำคำอีกที
ถึงแพ้เขาอีกครั้งอย่าฟังกัน

ขุนช้างเป็นความกบขมมีนไว พระพันวษาจึงสั่งให้ดำเนินาเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ ขุนช้างแพ้จึงร้องอุทธรณ์ว่าสาเหตุที่ตนแพ้เป็นเพราะจมีนไวอยู่เหนือน้ำ และใช้เวทมนตร์ทำร้ายตนเองซึ่งอยู่ใต้น้ำ กวีใช้เทศภาษาเพื่อแสดง

แต่กูมันยังคงคดเล่นได้

ลอยหน้าทำทนายถวายชีวิต
บังอาจฆ่าคนได้แล้วไม่สา
อย่าเอาไว้ให้พื้นแผ่นดินรก

เมื่อพระพันวษาให้โอกาสขุนช้างได้ดำเนินาแก้ตัวอีกครั้ง ผลปรากฏว่าขุนช้างก็ยังแพ้อีกเป็นครั้งที่ 2 พระพันวษาศรีสปริภาช “ลอยหน้าทำทนายถวายชีวิต เดียวนี้ผิดแพ้เขาเข้าสองยก บังอาจฆ่าคนได้แล้วไม่สา...อย่าเอาไว้ให้พื้นแผ่นดินรก ไปผ่าอกเสียอย่าให้ดูเยี่ยงกัน” สื่อให้ทราบว่

ขุนช้างพาเลี้ยวไปปะไม้ซุง
สะบัดเบนเบือนเหวียงลงเสียงผลุง
ถีบกระทุ้งถองทุบเสียงอุบโอย
ตื่นกระตาดกลากไกลร้องไห้โหย

.....
หอบหายใจอึกอึกเข้าหักคอ
ยกแต่สองมือไหว้หายใจฝ่อ

Khaikratok & Jantarasakal (2012: 92) กล่าวไว้เกี่ยวกับอารมณ์โกรธ ซึ่งสรุปได้ว่า อารมณ์โกรธเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากสิ่งเร้าเข้ามาขัดขวาง ทำให้บุคคลคับข้องใจ เมื่อโกรธ บุคคลจะสูญเสียการควบคุมตนเอง ทำให้เกิดความผิดปกติทั้งทางร่างกาย จิตใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดด้านลบต่อบุคคลและสืบเนื่องไปสู่บุคคลและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้น ความโกรธยังเป็นต้นเหตุให้ทำลายความสัมพันธ์อันดีที่บุคคลเคยมีไว้กัน ตลอดจนก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง และอาจทำให้เกิดปัญหาได้ต่อไป

ชะช้าอ้ายเจ้าสำนวนใหญ่
กลับพาโลว่าอ้ายไวใช้เวทมนตร์
มันแกล้งว่าจะให้ซำคำอีกหน
ชอบแต่เมี้ยนเสียให้ปันคนเช่นนี้
ถ้อยคำมันร้องนั้นต้องที่
ด้วยคดีเกิดขึ้นเพราะตัวมัน
จงจัดแจงเดียนี่ขมิขมมัน
เอาไปฟันเสียบเสียให้สาใจ

ตำแหน่งการอยู่เหนือน้ำสามารถใช้เวทมนตร์ทำร้ายผู้อยู่ใต้น้ำได้ เทศภาษาในที่นี้ยังสื่อให้เห็นว่าขุนช้างสามารถนำเอากฎเกณฑ์การพิสูจน์ความบริสุทธิ์ด้วยการดำเนินามาช่วยให้ตนเองเอาชีวิตรอดได้อีกครั้ง

มันถือใจว่าไม่มีอาญาสิทธิ์
เดียนี่ผิดแพ้เขาเข้าสองยก
แต่กูมันยังกล้ามาโกหก
ไปผ่าอกเสียอย่าให้ดูเยี่ยงกัน

พระพันวษาทรงพิโรธขุนช้างมาก เพราะนอกจากขุนช้างจะเป็นผู้ติดตามคำกล่าวหาของจมีนไวแล้ว ขุนช้างยังบังอาจทูลความเท็จ ขุนช้างจึงต้องถูกลงโทษสถานหนักตามลักษณะอาญาหลวง

จะกล่าวถึงพระองค์ผู้ทรงเดช
ผีพายรายเล่มมาเต็มลำ
พอเรือพระที่นั่งประทับที่
ลอยคอชอุ่มคือเข้ามา

.....
ขุนช้างถึงด้อมมือยึดเรือ
สู้ตายขอถวายซึ่งฎีกา

ต่อมาจมีนไวยมาลักนางตัววันทองไปจากคฤหาสน์
ขุนช้าง ด้วยความโกรธแค้น ขุนช้างจึงร่างฟ้องแล้วมารออยู่
ใต้ตำหนักน้ำ เมื่อพระพันวษาเสด็จกลับวังทางเรือตอนจวน
ค่ำ ขุนช้างก็ลงลอยคอเข้าถวายฎีกา สมเด็จพระพันวษา
ทอดพระเนตรเห็น ทรงพิโรธ ในบทประพันธ์นี้ กวีใช้ทั้งกาล
ภาษาและอาการภาษาเพื่อสื่อให้เห็นว่าขุนช้างเป็นผู้ไม่รู้จัก
กาลเทศะ และขาดความยั้งคิด และแสดงให้เห็นว่าการ

ครานั้นวันทองพึงรับสั่ง
ครั้นจะทูลกลัวพระราชอาญา
พระหมื่นไวยใช้ไปให้แม่ว่า
วันทองหมองจิตคิดเวียนวน

หลังจากขุนช้างถวายฎีกาแล้ว พระพันวษาได้รับสั่ง
จมีนศรีให้นำตัวขุนแผน นางวันทอง และจมีนไวยเข้าเฝ้า
เพื่อไต่สวนความจริง พร้อมทั้งรับสั่งให้นางวันทองตัดสินใจ
เลือกระหว่างขุนช้างกับขุนแผนให้เด็ดขาดในวันนั้น
นางวันทองละล้าละลังไม่รู้จะเลือกใคร ในที่นี้ขุนช้างแสดง

ขุนช้างลุกถลาหน้าคว่ำ
ลุกได้เอาเสาเหย้าเหย้าไป

.....
ขุนช้างสะดุดอัฐดินชีวิตไป
ลุกขึ้นไม่เข็ดตระเท็จมา
อ้ายบ่าวร้องว้ายขุนนายชา
ขุนช้างเหลียวหลังอ้ายจ้งไร
อ้ายบ่าวมันชี้ว่าชี้หมา
ขุนช้างไม่ฟังว่าชี้งู

นางวันทองไม่สามารถตัดสินใจว่าจะเลือกขุนช้าง
หรือขุนแผนได้ พระพันวษาทรงพิโรธและมีบัญชาให้
ประหารชีวิตนางวันทอง อาการภาษาที่แสดงออกของขุน

.....
ศรีประจันครั้นเห็นหน้าลูกเขย
ขุนช้างบอกไปไม่รั้งรอ
เหตุเพราะพลายงามตามมาลัก
ลูกมิได้ฟ้องร้องกับเจ้านาย

เสด็จคืนนิเวศน์พองจวนค่ำ
เรือประจำแทนแห่งซึ่งแจ่มมา
ขุนช้างก็รีลงตีนท่า
ผูกโผลงหน้ายึดแคมเรือ

.....
มิใช่เสียกระหม่อมฉานล้านเกศา
แค้นเหลือปัญญาจะทานทน

รักษาความปลอดภัยแห่งองค์พระมหากษัตริย์ยังบกพร่อง
การกระทำของขุนช้างมีผลให้พระพันวษาดังพระราช
กฤษฎีกาห้ามมิให้มีการฝ่าฝืนเข้ามาและทรงกำหนด
โทษผู้กระทำผิดขั้นรุนแรงถึงประหารชีวิต ซึ่งเท่ากับว่าการ
กระทำของขุนช้างเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง
และต้องมีโทษหนักถึงขั้นประหารชีวิตเช่นเดียวกัน

ให้ละล้าละลังเป็นหนักหนา
ขุนช้างแลดูค้ายักคิ้วลน
บ้วยปากตรงบิดาเป็นหลายหน
เป็นจอนใจนิ่งอยู่ไม่ทูลไป

อาการยักคิ้วเพื่อสื่อให้นางวันทองเลือกตนเอง ส่วนจมีนไวย
ใช้กิริยาบ้วยไปไปทางขุนแผนเพื่อให้เลือกขุนแผน อาการ
ภาษาของขุนช้างและจมีนไวยทำให้นางวันทองสับสนยิ่งขึ้น
อีกทั้งเป็นกิริยาอาการที่ไม่เหมาะสมเพราะทุกคนอยู่ต่อ
หน้าพระที่นั่ง ต้องอยู่ในอาการสำรวม

ล้มคะมำตาเสาเลือกไกล
ร้องไห้รุ่งง่ามตามเมีย

.....
หัวไกลล้มคว่ำดำชี้หมา
แมลงวันฉาดอมผู้หมื่นอุ้ไป
เข็ดชี้หมาเสือกก่อนเกิดข้าไหว้
ชี้หมาที่ไหนมาติดกู
ตั้งแต่หน้าตลอดขวัญแมลงวันฉู่
ผู้คนตามพुरु้องหมื่นจริงๆ

ช้าง สื่อให้เห็นว่าขุนช้างตกใจมาก ไม่สามารถควบคุม
อารมณ์ และแสดงอาการอย่างคนขาดสติ

.....
เจ้าขุนช้างนั่งไหว้ร้องไห้จ้อ
เอ๊ะมันผิดแล้วเหวยตาปอหลอ
เจ้าวันทองไม่พอที่จะตาย
พระทรงศักดิ์ก็รื้อกราดเป็นมากหลาย
ท่านรู้เข้าฆ่าตายเป็นความจริง

แม้เมื่อนางวันทองถูกประหารชีวิตแล้ว ขุนช้างยังไม่คิดทบทวนอารมณ์ รวมทั้งการควบคุมอารมณ์ให้สมเหตุสมผลโดยยังคงมุสากับนางศรีประจันเพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากความผิด

จากอวัจนสารส่งผ่านขุนช้างที่กวีใช้เพื่อสร้างเสริมความตระหนักรู้ทางสังคม อันได้แก่ วัตถุประสงค์ ภาษา อารมณ์ ภาษา ปริภาษา กาลภาษา และเทศภาษา เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าขุนช้างใช้ความรู้ร่ำรวยสร้างปมเด่นเพื่อลดปมด้อยที่หัวล้านมาตั้งแต่กำเนิดรวมทั้งการขาดความรัก ความอบอุ่นจากมารดา นอกจากนี้ก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่าขุนช้างมีอารมณ์ไม่มั่นคง ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นการทบทวนอารมณ์ การยับยั้งอารมณ์ ตลอดจนการควบคุมอารมณ์ให้สมเหตุสมผล ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลต่อการตระหนักรู้ทางสังคม อันได้แก่ ความรู้สึกไวต่อสังคม ความเข้าใจสังคม การสื่อสารทางสังคม และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม ขุนช้างจึงเป็นตัวอย่างที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลขาดการควบคุมอารมณ์อันเป็นสภาวะทางจิตใจที่มีพลัง มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ อีกทั้งนำมาซึ่งความขัดแย้ง และนำมาซึ่งความสูญเสียอันหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคม

References

- Bickford, D. & Reynolds, N. (2002). Activism and Service-Learning: Reframing Volunteerism as acts of dissent. *Pedagogy: Critical Approaches to Teaching Literature, Language, Composition and Culture*, 8 (2), 229-252.
- Butler, A., Egloff, B., Wilhelm, F., Smith, N. Erickson, E. & Gross, J. (2003). The Social Consequences of Expressive Suppression. *Emotion*, 3(1), 48-67.
- Erikson, E. (1975). *Childhood and Society*. New York: Morton.
- Joormann, G. (2010). "Cognitive Inhibition and emotion regulation in depression." *Current Directions in Psychological Science*. 1(19), 161-166.
- Greenspan, S. & Driscoll, J. (1997). The role of intelligence within a broad model of personal competence. In D. P. Flanagan, J. L. Genshaft. & P. L. Harrison (Eds.), *Contemporary intellectual assessment: Theories, tests, and issues* (131-150). New York: Guilford Press.
- Gross, J. & Levenson, R. (1993). "Emotional suppression: Physiology, self-report, and expressive behavior." *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 970-986.
- Khairatok, P. & Jantarasukul, A. (2012). The Effects of Buddhist Group Counseling to Decrease Anger and Aggressive Behaviors of the Mathayomsuksa Three Students at Ratwinit Bangkaeo School in SamutPrakan Province. *Kasetsart Educational Review*, 24(3), 89 – 99. [in Thai]
- Knapp, M. (1976). *Nonverbal Communication in Human Interaction*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Kranz, G. (2009). *Communicating Effectively*. NY: Harper Collins Publishers.
- Ministry of Education. (2003). *National Education Act B.E.2542 (1999) and Amendments (Second National Education Act B.E. 2542 (2002) and related Ministry Regulations*. Bangkok: The Express Transportation Organization of Thailand. [in Thai].
- Ministry of Education. (2008). *Core Curriculum for Basic Education BE 2008*. Bangkok: Agriculture Cooperatives of Thailand. [in Thai].
- Office of the National Economic and Social Development Board (2016). *National Economic and Social Development Plan 12th Edition 2017-2021*. Bangkok: Taonun Publishers. [in Thai].

- Office of the Permanent Secretary for Education
Ministry of Education. (2016). *Education
Development Plan of the Ministry of
Education No. 12 (2017-2021)*. Bangkok:
Bureau of Policy and Strategy Office of the
Permanent Secretary for Education Ministry
of Education. [in Thai].
- Phra Prom Khunaporn. (P.A. Puyutto). (2013). *If
You Grace the mother, Thai Society does
not despair*. Bangkok: Phlithamm
Publishers. [in Thai].
- Reiman, T. (2007). *The Power of Body Language:
How to Succeed in Every Business and
Social Encounter [POWER OF BODY
LANGUAGE -OS]*. New York: Pocket Books.
- Satienkoses. (2008). *The Tradition of Life.
(4th Edition)*. Bangkok: Syam. [in Thai].
- _____. (2004). *SephaKhun Chang KhunPhaen,
Book 1 - 3. (3rd Edition)*. Bangkok:
Khurusapha Ladprao. [in Thai].
- Thompson, R. (1994). "Emotion regulation: A
theme in search of definition," In N, A.
Fox.(Ed.), *The development of emotion
regulation. Monographs of the Society for
Research in Child Development*, 59, 25-52.
- Wellek, R. & Warren, A. (1956). *Theory of
literature 3^{ed}*. New York: Harcourt, Brace &
World.